

LIBRI I KOHELETIT (PREDIKUESI)

KOMENTAR

Frank Mikaeli

Rruga e Paqes 2021

HYRJJE

Autori, Salomoni, quhet *qohelet*, ose drejtues i këshillit (*qahal*), i cili, në një teokraci, shpeshherë diskutonte për çështjen e urtësisë. Ai i përmbledh këto diskutime në këtë libër. Solomoni në thelb kritikon ekstremet e shkollës së urtësisë në Izrael: gjërat gjithnjë nuk përfundojnë siç shkruhet në librin e Fjalëve të urta. Jeta është shpeshherë më e ndërlikuar: ka shumë gjëra që njeriu aspak nuk mund të kontrollojë. Për të ilustruar tesën e tij, autori përsëritet argumentet e tij në mënyrë hebraike tipike dhe me grumbull fjalësh të urta. Ka disa fjalë hebraike që autori vazhdon t'i përdorë: kotësi, absurditet (*hevel*) – kotësi mbi kotësi është sipëror hebraik që do të thotë kotësia më e madhe – jap (*natan*): Zoti na dhuron shumë për të cilat mund të gëzohemi, fati ose pjesa e ndarë me short (*jitron*) që ka të bejë me kërkimet (shpeshherë të kota) e njerëzimit, dobi (*mortar*) çfarë dobi kanë njerëzit, vdekje (*mawet*) i përball njerëzit dramatikisht me kufizimet e tyre: vdekja është ajo që e shkurajon optimizmin e rremë të njeriut, mundim (*amal*) ka të bejë me ashpërsinë e jetës, por kjo kompensohet me gëzimin (*samah*) e kënaqësive të përditshme. Autori, që i drejtohet shoqërisë që është preokupuar me sukses, arritje, prodhim dhe kontroll, paralajmëron për kotësinë dhe mërzhimin e kërkimeve të tilla: gëzimi nuk arrihet me arritjet njerëzore, por me gëzimin e dhuratave të përditshme të përcaktuara nga Krijuesi.

Koheleti (predikuesi) u drejton predikimin e tij jo vetëm afetarëve, por edhe fetarëve me mentalitet laik, të cilët jetojnë sikur Perëndia aspak nuk ekziston. Ai tregon, duke iu drejtuar përvojës personale, që çdo cak dhe çdo lulëzim tokësor i mbajtur si qëllim me vete, çojnë në mërzhitje, në absurditet, në zbrazëti. Autori është besimtar, i cili ishte skeptik vetëm përsa i përkiste jetës, nga e cila përjashtohej Perëndia i gjallë që vepron. Jeta ka kuptim vetëm në lidhje me Perëndinë. Predikuesi synon, gjithashtu, një fe me ndikim laik, e cila nuk merr parasysh tejkalimin dhe madhësinë e Perëndisë, dhe e cila është vetëm një sistem i mbyllur, nga i cili përjashtohet Perëndia i gjallë dhe i plot-pushtetshëm.

KOMENTARI

1. **Hyrje**. 1, 1-3.

A. **Titulli**. 1, 1 Solomoni, megjithëse nuk identifikohet me emër, bëhet zëdhënës i letrar për vëzhgimet dhe bindjet e autorit. Ai është mbreti në Jeruzalem, i cili, për shkak të pasurisë, mençurisë dhe shqetësimit të tij botëror, ka mundësi të bollshme për të provuar të gjithë jetën. Mbreti, si kryetar

(qohelet) i këshillit suprem (qahal). Kështu Salomoni po flet si kreu i jetës fetare të kombit

B. **Tema**. 1, 2-3.

E gjithë ekzistenca njerëzore, kur jetohet larg Zotit, është zhgënjyese dhe e pakënaqshme. Të gjitha kënaqësitë dhe gjërat materiale të jetës, kur kërkohen për hir të tyre, nuk sjellin asgjë përveç lumturisë dhe ndjenjës së kotësisë.

2. Kotësi e kotësive. Fjala kotësi në thelb do të thotë “frymë” (shih Isa 57,13) ose “avull” (shih Prov 21, 6), si fryma e kondensuar që merr fryma në një ditë të ftohtë. Duket se këtu nënkuptohet si (1) ajo që është kalimtare, dhe (2) ajo që është e kotë. Ai thekson se sa shpejt gjërat tokësore kalojnë dhe sa pak ofrojnë ato ndërsa dikush i ka ato (krh. Jak 4,14). Ky koncept i jep theks më të madh përdorimit të përsëritur të superiorit, kotësisë së kotësive. Faza, gjithçka është kotësi, është fjalë për fjalë, gjithçka është kotësi, domethënë e tëra, tërësia e ekzistencës pa Perëndinë është e kotë. Kjo duhet të kuptohet, sidoqoftë, jo në lidhje me universin, por me të gjitha aktivitetet e jetës tokësore, gjërat “nën diell” të vargut

3. *Mund të bësh ç’të duash, por asgjë nuk ka kuptim* Konteksti i fundit e tregon këtë mjaft qartë. Autori nuk është pesimist i plotë; ai është thjesht pesimist në lidhje me ekzistencën njerëzore që sjell kënaqësinë larg Zotit.

3. *Njeriu mundohet dhe rropatet tërë jetën e tij, e ç’dobi ka?* Nga rrënja “të mbetet e mbaruar”, fjala fitim më shumë përçon idenë e “avantazhit” sesa të “fitimit” (krhs. 7,11). Nëse një person e shikon jetën thjesht në kuptimin e vlerave tokësore, nuk ka avantazh i dukshëm për të luftuar dhe munduar. Autori më pas vazhdon ta provojë këtë përmes një studimi të fushave të ndryshme të veprimtarisë njerëzore.

II **Tema e demonstruar** (1). 1, 4-2, 26.

A. **Nga jeta njerëzore në përgjithësi**. 1, 4-11.

Jeta është një përsëritje e pafund dhe e pakuptimtë. Puna e njeriut nuk arrin asgjë të përhershme; vetëm toka mbetet përgjithmonë. Kursi i veprimtarisë njerëzore është po aq monoton dhe i paqëllimtë sa proceset e natyrës.

4. *Brezat vijnë dhe shkojnë; vetëm toka mbetet ashtu siç është. Dielli lind dhe perëndon, dhe e njëjta gjë përsëritet çdo ditë.* Hebraishtja përdor pjesëzat këtu – një gjeneratë është gjithmonë duke kaluar skenën, dhe një tjetër po mbërrin gjithmonë. Njeriu ka lindur thjesht për t’u kapur nga batica, dhe më pas për të ndërruar jetë. Përkundrazi, toka qëndron përgjithmonë, një pjesëz që përdoret përsëri për të shprehur vazhdimësinë. Njeriu, i cili u krijua nga toka, jetohet shkurt dhe vdes, por materiali nga i cili ai u krijua vazhdon të mbetet. Kjo përsëritje e lodhshme shihet gjithashtu në “diellin” (1, 5), “erën” (1, 6.) dhe “përrenjtë” (1, 7).

8. *Gjithçka shndërrohet aq shpejt, saqë njeriu nuk mund të shkojë krahas me gjithçka që dëgjohet dhe shihet; ai nuk ka mundësi t’i tregojë këto me fjalë.* Faza, plot punë, përkthehet më mirë, të gjitha gjërat janë të lodhshme, një aludim për faktin se të gjitha gjërat në jetë janë monotone dhe të kota, pa marrë parasysh se ku shikohet në natyrë, ai gjen të njëjtën rutinë të lodhshme, të pandërprerë të aktivitetit . Njeriu nuk mund ta shprehë atë. Është e pamundur të thuash me

fjalë kotësinë e gjithçkaje. Asnjëherë nuk sjell kënaqësi të vërtetë në syrin apo veshin e njeriut.

11. «Shiko, – thuhet, – ja diçka e re!» Ma-rrëzi! Ajo ka ekzistuar shumë kohë para se të lindnim ne. Nuk ka kujtim të gjërave të mëparshme. Kjo jep arsyen për “asgjë të re” të vargut 10, dhe ndoshta është përkthyer më së miri ish burra. Njeriu është i munduar jo vetëm nga paaftësia e tij për të arritur ndonjë gjë që ia vlen, por edhe nga kuptimi se edhe kujtimi i përpjekjeve të tij harrohet shpejt. Kjo është përgjigjja e plotë ndaj pyetjes në vargun 3, “Çfarë përfitimi ka një njeri?” Ai nuk fiton asgjë, madje as një kujtim të luftës së tij. Bota e natyrës është e kotë; veprimtaria njerëzore është gjithashtu e kotë.

B. Nga dituria. 1, 12-18. Autori kërkoi njohuri më shumë sesa kërkoi kushdo tjetër, por ai nuk gjeti ndonjë kënaqësi të qëndrueshme, sepse bota ishte ende plot me probleme që nuk mund të zgjidheshin.

14. *Vëzhgova çdo gjë që bëjnë njerëzit në botë dhe erdha në këtë përfundim se gjithçka është e kotë. Është njëlloj si njeriu që rend pas erës. Përkthimi më i mirë është të përpiqesh pas erës ose të ushqehesh me erë, një aludim për qëllimin dhe kotësinë e veprimtarisë njerëzore, sepse askush nuk mund të mbajë kënaqësi reale.*

15. *Ai që është i shtrembër nuk mund të drejtohet; njeriu nuk mund ta numërojë atë që nuk ekziston..* Kërkimi i autorit e detyroi të kuptojë se jeta është plot me paradokse dhe anomali që nuk mund të zgjidhen; dhe, përkundrazi, është bosh nga aq shumë që mund t'i japin asaj kuptim dhe vlerë.

17. *Por, kur mendova të gjeja se ç'vlerë kanë njohuritë dhe sa vlen që njeriu me mend t'ia kalojë njeriut pa mend, arrita në përfundimin se edhe mundimi për të fituar njohuri është ren-dje pas erës. Ai kërkoi të përcaktojë standardin për atë që ishte e mençur dhe çfarë ishte marrëzi, jo thjesht për të parë të dy anët e pyetjes.*

18. *Kush di shumë, ka shumë telashe. Sa më shumë përvojë, aq më shumë zhgënjime.*

Jo vetëm që kërkimi i kuptimit të jetës del zhgënjyes dhe qëllimi i saj i paarritshëm, por gjithashtu sjell dhimbje mendore dhe shpirtërore. Duket se nuk ka ndonjë standard të qëndrueshëm për jetën mbi të cilin dikush mund të bazojë sjelljen e tij.

C. Nga kënaqësia. 2, 1-11. Fakultetet e tij intelektuale pasi e kishin dështuar, autori u kthye në kënaqësi si një burim i mundshëm i kënaqësisë së plotë. Ai siguroi veten e tij me verë, gra dhe këngë, me luks, ndërtesa dhe kopshte. Dhe megjithëse këto i sillnin kënaqësi për momentin, ato gjithashtu nuk i sillnin asnjë kënaqësi të qëndrueshme, sepse ai gjithmonë kërkonte diçka të re për të bërë.

3. *Desha të merrja pjesë në jetë plotësisht, si njerëzit që nuk shqetësohen për urtësi e as për gjykim; por arsyeja duhej të më udhëhiqte. Pija verë për të më sjellë at-mosferën e duhur, sepse doja të dija në-se njeriu gjatë jetës së tij të shkurtër mund të gjejë diku lumturi. Ideja nuk është që ai u përpoq të fitonte më shumë mençuri. Faza është përkthyer më mirë, zemra ime (mendja) që drejtohet me*

mençuri. Autori nuk i kuptoi verbërisht kënaqësitë e jetës, por përkundrazi ai zhvilloi kërkimin e tij për kënaqësi me hollësi dhe kujdes.

8. *I mbusha depot e mia me argjend dhe me ar prej thesareve të mb-retërve të vendeve të nënshtruara. Mbaja këngëtarë dhe këngëtare dhe mora aq shumë gra sa mund t'i dëshirojë një burrë.* Ndoshta taksat dhe objektet e artit të marra nga popujt dhe kombet e nënshtruara. Faza thesar i veçantë (hebr. *sëgulla*) do të thotë në thelb “pronë”, por përdoret përgjithësisht me pronë të vlefshme. Kështu Izraeli quhet “populli i veçantë” i Zotit (Da 19, 5), një popull të cilin Zoti e ka zgjedhur posaçërisht dhe e vlerëson.

10. *Meqë zotëroja njohuri aq të mëdha, mund të bëja gjithçka sipas dëshirës dhe nuk hoqa dorë nga asnjë kënaqësi. Pas shumë mundimesh arrita të bëhesha me të vër-tetë i lumtur.* Kishte njëfarë fitimi në jetën epike, sepse zemra e tij gjeti kënaqësi në të gjithë mundin e tij. Kjo ishte pjesa e tij, fitimi i tij nga ngopja e tij. Por fitimi ishte jetëshkurtër, zgjati për sa kohë që kënaqësia po merrej në dorë.

11. *Por pastaj u mendova për gjithçka që kisha bërë dhe që kisha arritur dhe erdha në përfundimin se gjithçka është e kotë, njëlloj si të kapesh me dorë pas erës. Në fund të fundit, njeriu nuk përfiton asgjë nga e gjithë kjo.* Autori u ndal në mes të kënaqësisë së tij të ndjeshme për të bërë një vlerësim të rezultateve. Dhe ai arriti në përfundimin se megjithëse një sasi e caktuar e së mirës mund të fitohet nga kënaqësia, ajo nuk sjell asnjë përfitim të përhershëm; është një shqetësim i shpirtit.

D. Nga fati i të gjithë njerëzve. 2, 12-17.

Autori bëri një krahasim midis mençurisë dhe marrëzisë dhe pranoi se mençuria ka përdorime të caktuara në atë që e mban atë nga vuajtjet e panevojshme. Por fitimi është vetëm i përkohshëm, sepse njeriu i mençur dhe budallai vdesin dhe harrohen.

14. *Njeriu me dituri sheh ku po shkon; njeriu pa dituri ecën në terr. Por arrita edhe në përfundimin tjetër që të dy pësojnë të njëjtin fat.* Njeriu i mençur të paktën mund të shohë se çfarë i pret dhe mund të zgjedhë rrugën që do t'i japë më shumë lumturi; ndërsa budallai duhet të kërkojë rrugën e tij, duke e marrë lumturinë e tij rastësisht. Por përparësia nuk është për një kohë të gjatë, sepse një fat i vjen të gjithëve.

E. Nga mundimi njerëzor. 2, 18-23.

Ai ishte i neveritur jo vetëm nga jeta, por edhe nga mundimi, sepse e pa që ishte e padobishme. Një ditë ai duhet t'ia lërë të gjitha rezultatet e punës së tij të zellshme dikujt që mund të jetë i pakujdesshëm, ose ndoshta dikujt që nuk kishte bërë asgjë për t'i merituar ato.

20. *Atëherë fillova të dëshpërohesha, sepse isha munduar kot.* Folja përdoret për veprimin fizik të kthimit të trupit. Flet këtu për një udhëtar që kthehet për të parë rrugën që ka ecur. Folja në vargjet 11 dhe 12 është e ndryshme; flet për kthim mendor. Ajo që pa kur u kthye e bëri atë të dëshpërohej nga i gjithë laboratorit që kishte bërë, sepse ai mendonte se rruga që ai kishte udhëtuar nuk ia vlejti përpjekjes dhe sikletit që kërkonte.

21. *Njeriu lodhet duke punuar me gjy-kim dhe me shkathhtësi dhe arrin diçka, por pastaj këto ai duhet t'ia lërë trashëgim njeriut që nuk ka bërë asgjë për këtë. Edhe kjo është pa kuptim dhe nuk është gjë e mirë. Jo vetëm që trashëgimtari mund të jetë budalla, por ekzistonte mundësia shqetësuese që pasuria për të cilën ai kishte punuar me kaq shumë kujdes të binte në duart e dikujt që, duke mos punuar kurrë për të, nuk do ta vlerësonte atë shumë dhe do ta shpërdoronte*

F. **Përfundimi**. Gëzoni jetën ndërsa mundeni. 2, 24-26.

Edhe pse kënaqësitë e jetës janë të përkohshme, dhe nuk kënaqin plotësisht, të paktën ato janë reale. Kështu që më e mira që një njeri mund të bëjë në këto rrethana është të shijojë frytin e punës së tij për sa kohë që mundet.

24. *Nëse njeriu mund të hajë dhe të pijë dhe ta gëzojë atë që ka fituar me punë, kjo lumturi nuk varet nga ai vetë; kjo është dhuratë e Perëndisë. Vullneti i Zotit është që njeriu të marrë kënaqësinë e tij nga ngrënia, pirja dhe puna. Meqenëse i duket autorit se nën providencën e Zotit ky është njeriu më i lartë që mund të shijojë, autori rekomandon të merret jeta atje ku dikush e heq.*

25. *Sepse kush ka për të ngrënë ose kush ka arsye për gëzim pa vullnetin e Perëndisë? Por mbase mënyra më e mirë për të lexuar vargun, në dritën e kontekstit, është me versionin grek, përveç Tij (domethënë Zotit).*

26. *Perën-dia i dhuron edukim, dituri dhe gëzim, njeriut që e do. Kurse mëkatari e vë të mbledhë dhe të grumbullojë për t'ia dhënë atij që e do. Pra, tërë mundimi i tij është i kotë dhe rendje pas erës. Autori nuk po jep një gjykim moral këtu, sepse fjala e mirë thjesht do të thotë “ai të cilit Zoti i pëlqen”, ndërsa mëkatari është ai me të cilin Zoti nuk është i kënaqur. Ai po jep një arsye tjetër për filozofinë e tij të jetës; nuk ka qëndrueshmëri të dukshme për sjelljen e Zotit.*

III **Tema e demonstruar** (II). 3, 1 - 4, 16.

A. **Sipas Ligjeve të Zotit**. 3, 1-15.

E gjithë jeta, përfshirë aktivitetin njerëzor, është pjesë e një cikli të përcaktuar. Megjithëse njeriu dëshiron diçka më shumë, ai nuk mund të bëjë asgjë për këtë. Ai duhet të jetë i kënaqur për të marrë atë pak lumturi që mundet ndërsa angazhohet në këtë rutinë të pafund ngjarjesh.

1. *Gjithçka që ndodh në tokë e ka kohën e vet të caktuar nga Perëndia. Çdo gjë në natyrë dhe në jetën njerëzore është nën një skemë të caktuar. Ekziston një sezon (një periudhë e caktuar) dhe një kohë (një dukuri e paracaktuar) për të gjitha ato që ndodhin nën diell. Ngjarjet që duken të rastësishme janë të gjitha pjesë e një plani të madh.*

3.. *vrasja dhe shpëtimi i jetës, shëmbja dhe rindërtimi Vrasja që ndodh në luftë, në vetëmbrojtje, në gjykim nuk është kurrë e rastësishme. Kjo gjën jehonë në gjuhën moderne në shprehjen, “ishte koha e tij për të shkuar”.*

5. *çuarja e dashurisë dhe mosçuarja e dashurisë, puthja dhe mos-puthja. Në dritën e pjesës tjetër të vargut, interpretimi hebraik duket më i miri, d.m.th., se kjo është një metaforë për aktin e martesës.*

7. *grisja dhe qepja, heshtja dhe të folurit. Kjo është një aludim për praktikën e veshjes së rrobave të dikujt si një shenjë e pikëllimit (shih Zanafilla 37,29; Jobi*

1,20). Koha për të qepur është kur hidhërimi i dikujt është qetësuar. Kjo pastaj do të ishte paralele me pjesën e fundit të vargut dhe do të sugjeronte që një kohë për të mbajtur heshtjen i referohet një kohe me emocione të thella (krh. Lev 10, 3).

11. *Perëndia ka caktuar për çdo ngjarje çastin e duhur. Gjithashtu, ai na ka dhënë dëshirën për të njohur njëko-hësisht të kaluarën dhe të ardhmen. Si-dogoftë, ne nuk arrijmë ta njohim veprën e Perëndisë në përgjithësi.* Megjithëse fjala e bukur përdoret përgjithësisht në DhV me sensin e bukurisë fizike, duket se ky është një aludim i një koncepti të tillë si ai i Zan 1,31 në lidhje me “përshtatshmërinë” e gjithë krijimit. Çdo gjë (e ndezur, e gjitha) është pikërisht ashtu siç e dëshiron Zoti. Faza që ai ka vendosur botën në zemrën e tyre ka një larmi interpretimesh. Paraqitja AV, bota, është mjaft e ashpër në kontekst dhe është kundër përdorimit të fjalës diku tjetër. Vargjet paraardhëse duket se kërkojnë që fjala të përkthehet në kuptimin e saj normal të “përjetësisë”. Autori po sugjeron kontrastin midis kohës (dukuri individuale) dhe përjetësisë (vazhdimësia pa kufij të dallueshëm). Zoti ka urdhëruar të gjitha ngjarjet e jetës sipas vullnetit të tij. Ai gjithashtu u ka dhënë njerëzve mendje që shikojnë përtej dukurive të përditshme deri në spastrimin total të jetës. Megjithatë mendja njerëzore ka qenë e kufizuar, kështu që askush nuk mund ta zbulojë punën që bën Zoti; ai kurrë nuk mund të zgjidhë të gjitha paradokset në dukje të jetës. Zoti i ka dhënë njeriut fuqi arsyetimi, por ai nuk i ka dhënë aq sa të zbulojë të gjitha misteret.

15. *Ajo që do të ndodhë në të ardhmen ka kohë që ekziston, edhe ajo që ka ndodhur në të kaluarën, ka qenë dikur. Perëndia lejon që të përsëritet gjithçka si në një rreth të mbyllur.* Ideja është që Zoti ka shuguruar rrethin e vazhdueshëm të ngjarjeve në jetë, në mënyrë që secili të ketë sezonin e tij të paracaktuar. Pamja është e Zotit që ndjek vazhdimisht gjërat që kanë kaluar në mënyrë që t’i kapë ato dhe t’i bëjë ato të përsëriten.

B. Nga mungesa e pavdekësisë. 3, 16-22.

Keqtrajtimi i drejtësisë në jetë duhet të korrigohet në jetën e ardhshme, por jo; pasi në vdekje të gjithë njerëzit kthehen në pluhur, ashtu si kafshët.

16. *Edhe këtë e kam vëzhguar në botë. Atje ku nxirren vendime gjyqësore dhe ku duhet siguruar drejtësia, atje mbretëron padrejtësi e madhe..* Në gjykatat e ligjit, ku dikush mund të presë administrimin e duhur të drejtësisë, ka, në të vërtetë, ligësi dhe paudhësi.

17. *Atëherë men-dova: Perëndia do të gjykojë njeriun e keq dhe njeriun e mirë, sepse ka caktuar një kohë për çdo gjë dhe një gjykim për çdo vepër.* Autori sugjeron një zgjidhje për problemin Zoti një ditë do të ndreqë gabimet që janë bërë, sepse ka një kohë që ai e ka caktuar për të gjitha gjërat. 18. Zoti mund t’i shfaqë ato. Këtu autori kundërshton vetveten, duke ofruar një zgjidhje tjetër për vështirësinë. Zoti thjesht u tregon njerëzve se, pavarësisht inteligjencës së tyre, ata nuk ndryshojnë në vlerë nga kafshët. Fjala manifest shpesh përkthehet “provë” ose “provë”; domethënë, njerëzit u nënshtrohen disiplinave të jetës që ata të mund të shohin se ata vetë janë kafshë.

21. *Pra, kush e di nëse fryma jetëdhënëse e njeriut me të vërtetë ngrihet lart dhe se vetëm fryma jetëdhënëse e kafshës zbret në dhe?* Autori ka pohuar në vargun

ripërtëritës se nuk ka jetë të pëртејme nëse padrejtësia mund të ndreqet. Këtu ai shton se edhe nëse do të kishte, nuk ka prova për këtë; kështu që gjëja më e mirë për të bërë një njeri është të shijojë punën e tij (3,22) ndërsa mundet. ,

C. Nga shtypja e keqe. 4, 1-3.

Për shkak të kaq shumë shtypjes në jetë, të vetmit burra të lumtur janë burrat e vdekur. Më të lumturit ose më të bekuarit janë ata që nuk kanë lindur kurrë. Kjo është një gjendje kalimtare, të cilën autori disi e kundërshton në 9, 4.

D. **Nga puna.** 4, 4-6. Mundimi njerëzor është i kotë sepse (1) edhe pse njeriu që punon mund të arrijë diçka në jetë, motivi i tij është vetëm zilia ndaj të afërmit të tij; megjithatë (2) njeriu që nuk punon shkatërron vetveten, sepse nuk mund të jetojë me asgjë.

5. *Vërtet thuhet që «njeriu i pandreqshëm rri duarkryq dhe vdes nga uria.»* Kjo është një shprehje metaforike që nënkupton urinë (shih Amosi 4, 6). Personi që nuk punon e konsumon tërë substancën e tij derisa nuk i mbetet gjë tjetër përveç personit të tij me të cilin mund të ushqehet.

6. *Por po ju them: një grusht miell sa për të jetuar në paqe e me qetësi është më i mirë sesa dy grushte me një punë që nuk ka kuptim.* Një burrë nuk duhet të shkojë në ekstreme. Puna sjell një shpërblim (krh. 2, 10,24), por shumë punë, ose një shqetësim total për punën, mund ta shkatërrojë këtë të mirë. Është më mirë të kesh një grusht fitimesh kur ato fitohen me një mendje të qetë, sesa të sigurosh fitime të mëdha me shqetësime dhe mundime shqetësuese.

E. **Nga 'Grumbullimi i Pasurisë.** 4, 7-12. Pasuria shpesh e bën një burrë koprrac, në mënyrë që ai të tërhiqet nga shoqëria e të tjerëve. Kjo më pas e privon atë nga një nga gëzimet e pakta që jeta mund të ofrojë.

8. *Dikush rri vetëm; nuk ka as bir e as vëlla. Megjithatë vazhdon të pu-nojë pa pushim dhe kurrë nuk i mjafton prona e tij. Në të vërtetë, për kë munda-het? Përse nuk i jep vetes asnjë gëzim? Kjo është një jetesë e mjerueshme!* Kjo shpjegohet me atë që vijon, domethënë, se burri nuk ka partner ose ndihmës.

Meqenëse pasazhi ka të bëjë me koprracinë, nënkuptimi është se ky është një koprrac që mundohet vetëm në mënyrë që të mos duhet të ndajë fitimet me askënd. Autori pastaj vazhdon të rendisë avantazhet e shoqërimit me të tjerët – ndihmë në ankth, ngrohtësi, mbrojtje dhe siguri (krh. 4, 9-12).

12. *Një njeri i vetëm mund të mposh-tet lehtësisht, por dy veta mund ta thyejnë sulmin. Kur janë tre është edhe më mirë, sepse një fjalë e urtë thotë: «Litari, sa më shumë fije të ketë, aq më i fortë është.»* Kjo ndoshta i referohet avantazhit të shoqërisë dhe do të thotë se nëse është shoqëri me dy është e mirë, atëherë shoqëria me tre është akoma më mirë. Një kordon me tre fije do të qëndrojë më i madh sesa një me vetëm dy.

F. **Nga natyra kalimtare e popullaritetit.** 4, 13-16. Ata që kërkojnë popullaritetin si qëllimi i tyre kryesor do të zbulojnë se nuk sjell asnjë kënaqësi të vërtetë, sepse varet nga paqëndrueshmëria e njerëzve, dhe kështu është e pasigurt.

13. *Thuhet: «Një i ri i varfër, që ka mësuar të jetojë siç duhet, është më i mirë se një mbret i moshuar, por kokëfortë, që nuk pranon asnjë këshillë nga të tjerët.»*. Një shembull hipotetik i asaj që ndodh shpesh në ngritjen e një njeriu nga varfëria në fron. Një mbret që nuk do të këshillohet më, domethënë të marrë këshilla, ishte më mirë kur ishte një rini e varfër. Atëherë të paktën ai ishte i hapur për të mësuar. Tani pleqëria dhe vitet në sytë e publikut e kanë verbuar atë (nënkupton autori) për paaftësitë e tij dhe nevojën për këshilla të mençura.

14. *Një i ri nxirret nga burgu dhe vihet në fron, megjithëse ka lindur në një familje të varfër, në kohën që tjetri ishte mbret. Shpesh mosha dhe përvoja nuk i mësojnë asgjë një njeriu. Mbreti që vetë ishte dikur i varfër, i cili u ngrit nga burgu në fron, i cili shkaktoi rrëzimin e një tjetri, nuk mësoi mësimin kryesor të favorit të tij të luftës popullore është i pasigurt dhe i paparashikueshëm. Paraqitja që ai që ka lindur në mbretërinë e tij bëhet i varfër lë të kuptohet që mbreti, përmes dështimit të tij për të mësuar mësimet e popullaritetit, një ditë mund të bëhet një varfër në mbretërinë e tij.*

IV. **Fjalë këshillimi** (A). 5, 1-7.

Këtu janë disa këshilla të ndryshme për adhurimin e duhur. Autori rekomandon kujdes dhe shkurtësi në lutjet e dikujt (5, 1-3) dhe shkathtësi në pagimin e zotimeve (5, 4-7).

1. *Mendohu mirë para se t'i thuash diçka Perëndisë. Mos i shpreh të gji-tha mendimet që të vijnë në kokë. Sepse Perëndia është në qiell dhe ti je në tokë; prandaj mos fol më shumë sesa duhet. Sigurohuni që e dini se çfarë po bëni kur shkoni në shtëpinë e Zotit. Në frazën të jesh më i gatshëm për të dëgjuar, autori nuk po flet për të ardhur në tempull për të dëgjuar ekspozimin e Ligjit, por përkundrazi ai po paralajmëron kundër afrimit të adhurimit të Zotit në mënyrë të gabuar. Fjala dëgjoj shpesh ka kuptimin e “bindjes” në DhV. Kontrasti është midis atyre që vijnë te Zoti me bindje, domethënë, nga një sfond i sjelljes etike dhe morale (krh. Ps 119, 101) dhe atyre që janë budallenj, domethënë atyre që adhurojnë me zemra të pa penduara.*

2. *Thuhet: «Sa më shumë plane ke në ko-kë, aq më shumë ëndrra sheh. Dhe sa më shumë fjalë ke në kokë, aq më shumë marrëzi flet.»* Theksi vihet tek ndërjegjija në lutje. “Përsëritjet e kota” (Mt 6, 7) të shumë nuk arrijnë aq sa fjalët e pakta të atyre që janë të sinqertë.

3. *Në qoftë se i ke premtuar Perëndisë diçka, plotësoje sa më shpejt. Kush i premtton diçka dhe nuk e mban prem-timin, e përbuz Perëndinë. Njerëzit e tillë Ai nuk i duron dot* Autori citon një proverb në mbështetje të pikës së tij të mëparshme. ashtu si një natë ëndrrash është rezultat i shumë preokupimit me biznesin e një personi, ashtu edhe fjalimi i pakuptimtë është rezultat i shumë fjalëve në adhurim.

6. *Ëndërrimet e shum-ta të çojnë në marrëzi të shumta dhe në fjalë të shumta. Prandaj nderoje Perën-dinë!* Fjala mish përdoret këtu si metonim për tërë veten ose personin; ideja është që të mos lejohet që goja e dikujt të vie në telashe me Zotin. Engjëlli ose “lajmëtari” nuk është engjëlli i gjykimit i dërguar nga Zoti, por më tepër prifti detyra e të cilit ishte të mblidhte atë që ishte zotuar (krh. Mal 2, 7).

7. *Mos u çudit, kur të shohësh se si shtypen të varfrit në fushë dhe se si nuk u jepet e drejta as me gjyq. Sepse një njeri i fuqishëm e mbron tjetrin që është edhe më i fuqishëm..* Kjo fjalë e urtë e vështirë është ndoshta një aludim i vargut 3 dhe autori po përmbledh pohimin e tij, ashtu si shqetësimi i tepërt për biznesin sjell ëndrra, ashtu edhe shumë fjalë të thëna në adhurim sjellin premtime të nxituara dhe ndëshkim nga Zoti.

V. **Tema e demonstruar** (III). 5, 8-6, 12.

A. **Nga pasuria që mund të kënaqet**. 5, 8-20.

Këtu pasuritë shikohen nga tre këndvështrime. Megjithëse Zoti mund t'i japë një njeriu një fuqi të caktuar për të gëzuar pasuri, prapëseprapë (1) pasuritë janë shkak i shumë lakmisë dhe padrejtësisë midis zyrtarëve qeveritarë (5, 8,9); (2) fitimi i pasurisë nuk sjell kurrë kënaqësi, sepse sa më shumë që merret, aq më shumë dëshiron (5, 10-12); dhe (3) pasuritë janë një pasuri e pasigurt, sepse një njeri fiton pasuri vetëm për t'ua transferuar të tjerëve (5, 13-17). Kështu që në 5, 18-20 autori jep këshillën e tij të përsëritur, Shijoni jetën ndërsa mundeni.

8. *Do të ishte më mirë sikur të kujdesej vetë mbreti për problemet në fshat.* Kjo nuk është një deklaratë për efektet që Zoti i shikon të gjithë sundimtarët tokësorë dhe përfundimisht do t'i ndëshkojë ata, por përkundrazi i referohet sistemit të qeverisjes në ato ditë. Secili zyrtar shikonte atë poshtë tij në mënyrë që të merrte një pjesë të plaçkës së taksimit dhe shartimit. Për shkak të këtij sistemi nuk duhet të mrekullohet nga shtypja dhe mungesa e drejtësisë.

9. *Kush jepet pas të hollave, kurrë nuk fiton mjaft. Kujt i pëlqen jeta me pasuri, atij gjithmonë i mungon diçka. Edhe kjo është e kotë.* Fitimi i tokës është midis të gjithë atyre; një fushë e kultivuar ka një mbret. Me fjalë të tjera, jo vetëm që të gjithë zyrtarët marrin një pjesë të zhvatjes, por nuk ka asnjë zonë të kultivuar e cila nuk bie nën taksim.

13. *Vetëm një herë të futet në një tregti jo të mbarë dhe gjithçka e humbet! Dhe në qoftë se ky njeri ka një bir, nuk mund t'i lërë trashëgim asgjë* Kjo i referohet humbjes që njeriu pëson nga një mundim i keq (v. 14), domethënë në një spekulim të keq të biznesit.

Kotësia e pasurisë qëndron në faktin se një burrë mund të grumbullojë shumë, vetëm për ta humbur atë në një ndërmarrje të pafat biznesi, dhe kështu nuk ka asgjë për të lënë djalin e tij.

20. *Kam parë se në këtë botë bëhet një padrejtësi e madhe* Nuk ka shumë kënaqësi në jetë, por siç kërkohet për kënaqësinë që do t'ju ofrojnë. Kjo do të bëjë që jeta të kalojë këndshëm, sepse Zoti do të lejojë që një njeri të zhytet në këto gjëra dhe të harrojë për vështirësitë e jetës.

B. **Nga pasuria që nuk mund të kënaqet**. 6, 1-9. Një nga fatkeqësitë më të mëdha të jetës është që një burrë mund të ketë pasuri dhe të mos jetë në gjendje t'i shijojë ato, qoftë për shkak të një vdekjeje të hershme, ose ndoshta për shkak të një fryme koprracie që nuk e lejon atë të kënaqet.

2. *Perëndia i jep dikujt pasuri, nder dhe tokë, gjithçka që mund të dëshirohet, por pastaj nuk e lë atë që ta gëzojë. Në vend të tij, e gëzon ndonjë i huaj. Kjo është e kotë dhe e padrejtë.* Vargu tjetër, si dhe fraza, një i huaj e ha atë, tregon se imazhi është i një njeriu që vdes në fillim të jetës para se të ketë pasur një shans

për të shijuar pasurinë e tij. Asnjë bir nuk bëhet trashëgimtari i tij, por përkundrazi disa përfitime të huaja nga të gjitha.

3. *Njeriu mund të ketë një mijë fëmijë dhe të jetojë për shumë kohë. Por, pa marrë parasysh se sa vjet jeton, në qoftë se jeta e tij nuk është e bukur dhe në qoftë se nuk i bëjnë një varr të hijshëm, atëherë them se foshnja që ka lindur i vdekur është në gjendje më të mirë se ai.* Kjo është e kundërta e çështjes së mëparshme. Edhe nëse një burrë ka jetë të gjatë dhe shumë fëmijë, kjo nuk është garanci për kënaqësinë e jetës. Ai mund të jetë aq i lidhur me koprracinë ose shqetësimin saqë i mungon aftësia për tu ndier i kënaqur. Për ta bërë kontrastin edhe më të madh, shton autori, dhe gjithashtu se ai nuk ka asnjë varrim. Kjo do të thotë, nëse ai do të jetonte përgjithmonë dhe akoma nuk do të ishte në gjendje ta shijonte jetën, do të kishte qenë më mirë nëse ai nuk do të kishte jetuar kurrë fare.

9. *Është kot; është si rendje pas erës. Më mirë të kënaqesh me atë që ke, sesa të dëshirosh vazhdimisht diçka tjetër.* Kënaqësia në gjërat që jeta ofron është më e mirë se bredhja e dëshirës, domethënë më mirë se një jetë që nuk mund të gjejë kurrë përmbushje në dëshirat e saj.

C. **Nga rregullimi i fatit.** 6, 10-12.

Në fund të fundit është e padobishme të përpiqesh të ndryshosh gjërat dhe të urosh për më shumë se sa dikush. Nënshtrimi ndaj rendit fiks është më i miri, pasi Zoti i përcakton gjërat ashtu si janë. Njeriu është i pafuqishëm edhe të argumentojë çështjen.

VI. **Fjalë këshillimi (B).** 7, 1.8-9. Autori ka vënë në dyshim, në 6,12, mundësinë e përcaktimit të së mirës përfundimtare. Këtu ai pranon se ka disa mënyrat e jetesës të cilat janë “më të mira” se të tjerat. Dhe kështu ai jep këshillat e tij se si t'i gjesh këto.

A. **Nderimi është më i mirë se luksi.** 7, 1

Të kesh një emër të mirë, domethënë një reputacion të mirë (krh. Fu 3, 4; 22, 1), është më mirë sesa të kesh luksin e një parfumi shumë të hollë. Një jetë e nderuar e bën ditën e vdekjes së një njeriu më të mirë se ditën e tij të lindjes, sepse në fund ai e di që ai ka bërë diçka nga jeta.

B. **Maturia është më e mirë se mendjehollësia.** 7, 2-7.

Kuptimi simpatik i hidhërimit dhe vdekjes i jep një vlerësimi të duhur jetës. Kur dikush viziton shtëpinë e zisë (v. 4), atij i kujtohet shkurtësia e jetës, prandaj nevoja për një jetë të mençur. Frazja, nga trishtimi i fytyrës që zemra bëhet më mirë (v. 3), nënkupton një mendje serioze të zhytur në mendime të shqetësuar për problemet e jetës.

C. **Kujdesi është më i mirë se skuqja.** 7, 8-10.

Është më mirë të hedhim një vështrim të dytë të qetë në të kaluarën dhe të tashmen përpara se të thuash që ditët e mëparshme ishin më të mira se këto (v. 10). Vitet ndoshta kanë errësuar vështirësi në të kaluarën, të ngjashme me ato

të së tashmes. Është më mirë të jesh i ngadaltë në zemërim (v. 9) dhe të mos bësh një deklaratë të nxituar për të cilën do të vjen keq. Fraza, më e mirë është fundi i një gjëje sesa fillimi i saj (v. 8), sugjeron mençurinë e fjalës së kujdesshme, pasi që vetëm pasi dikush të ketë folur, ai është në gjendje të përcaktojë efektet e plota të fjalëve të tij.

D. Urtësia me pasuri është më e mirë se mençuria vetëm. 7, 11-12.

Autori është i shpejtë për të pranuar se pasuria mund t'i sigurojë një njeriu gjëra të mira (krh. Fu 13, 8), dhe kur kjo pasuri kombinohet me mençurinë, njeriu ka mjete të dyfishta për të gjetur kënaqësitë e pakta të jetës.

E. Dorëheqja është më e mirë se indinjata. 7, 13-14.

Kjo është një përmbledhje e shumë prej filozofisë së jetës së autorit. Meqenëse jeta jonë është në kthetrat e hekurta të Zotit, si dita e prosperitetit (v. 14), edhe dita e fatkeqësisë janë përcaktuar prej tij. Prandaj, lejo që një burrë të bëjë më të mirën e gjithçkaje që mund të sjellë jeta.

F. Moderimi është më i mirë se mosdurimi. 7, 15-22.

Përvoja ka treguar se të drejtët jo domosdoshmërisht të jetojnë më gjatë dhe më të lumtur se të pabesët (krh. Ps 1, 3,4). Prandaj mënyra më e mirë për të jetuar është mesatarisht. Mos ji shumë i drejtë (v. 16), sepse kjo nuk do të garantojë lumturi; dhe mos ji shumë i lig (v. 17), sepse e keqja mund të sjellë një vdekje të parakohshme. Prandaj moderimi është përgjigjja, pse duhet të shkatërrosh veten? Kjo është, Pse duhet të tjetërsoheni me sjellje ekstreme nga disa gjëra të mira që jeta mund të sigurojë?

G. Burrat janë më të mirë se gratë. 7, 23-29.

Një shembull i mirë i ligësisë së marrëzisë (v. 25) është një grua e keqe (v. 26) që josh burrat në mëkat. Është mjaft e vështirë për të gjetur një burrë të mirë, por një grua (e mirë) është pothuajse e pamundur të zbulohet (v. 28). Megjithëse Zoti e ka bërë njeriun të drejtë, burrat kanë devijuar nga kjo gjendje për të ndjekur shpikjet, domethënë qëllimet ose pajisjet (mbase këtu, pajisjet e grave) të cilat kanë sjellë korrupsion dhe të keqe në botë. (v. 29)

H. Për të bërë kompromis Ndonjëherë është më mirë sesa të kesh të drejtë. 8, 1-9. Në shërbim të një mbreti që shpesh është arbitrar dhe bën gjithçka që i pëlqen atij (v. 3 b), veprimi i mençur është të mos kërkosh rrugën në çdo çështje. Kur mbreti urdhëron diçka të pakëndshme, mos u nxitoni të dilni nga sytë e tij (v. 3 a). Kjo do të thotë, mos i kthe shpinën impulsivisht asaj që ai dëshiron. Ka një kohë dhe një vend për gjithçka (v. 6).

VII. Tema e Demonstruar (IV). 8, 10-9, 16.

A. Nga mospërputhja e jetës. 8, 10-14.

Megjithëse, mbase, në përgjithësi të drejtët janë të siguar për një jetë të lumtur, ndërsa të pabesët janë të prerë; megjithatë edhe kjo ka përjashtimet e saj, kështu që nuk mund të varet nga morali si udhëzues për jetën.

B. **Përfundim**, Gëzoni jetën ndërsa mundeni. 8, 15 – 9-16.

Meqenëse qëllimet përfundimtare të Zotit janë të panjohura (8, 15-17), meqenëse nuk ka jetë të përtejme (9, 1-10) dhe meqenëse kohëzgjatja e jetës është e pasigurt (9, 11-16), mënyra e mençur e veprimit është të shijosh veten këtu dhe tani.

9, 1. *Mendova gjatë për të gjitha këto dhe e kuptova që Perëndia i drejton veprat e të urtëve dhe veprat e të këqijve, madje edhe urrejtjen dhe dashurinë e tyre. Askush nuk di gjë për atë që do t'i ndodhë në të ardhmen.* Askush nuk njih as dashuri, as urrejtje. Kjo frazë e vështirë merret më së miri se i referohet Zotit. Asnjë njeri nuk e di nëse veprat e tij të drejta do të fitojnë ose jo dashurinë ose urrejtjen e Zotit (krh.

Mal 1, 1-3; Rom 9,13).

5. *Po, të gjallët e dinë se do të vdesin, por të vdekurit nuk dinë asgjë. Ata nuk kanë shpërblim tjetër dhe harrohen krejt.* Njeriu që është gjallë mund të fitojë një shpërblim, domethënë, disa fitime në tokë nga puna e tij, dhe të paktën është dikush, ndërsa personi i vdekur nuk është as një kujtim.

10. *Harxhoji të gjitha forcat për gjithçka që ke ndër mend të bësh, sepse në botën e të vdekurve – ku do të shkosh edhe ti – nuk ka as veprim, as mendim, as dituri, as urtësi – dhe ja ku po shkon ti.* Në nëntokë (në varr). Hebrenjtë e kohërave antike mendonin se sheoli ishte një gropë thellë nën tokë ku banonin të vdekurit (krh. Lp 32,22). Është përshkruar në mënyrë të njëtrajtshme si vendi në të cilin të drejtët dhe të padrejtët shkuan pas vdekjes dhe ku nuk kishte ndëshkime ose shpërblime (krh. Kv. 3,19, 20; 6, 6). Ishte një “vend i harresës” (Ps 88,12) dhe errësirës (Jobi 38,17), ku njerëzit ekzistonin si kopje të hijes së vetvetes së tyre të mëparshme (krh. Isa 14, 9,10). Këtu (Kv 9,10) është një nga deklaratat më të forta në DhV për asgjë të sheolit.

VIII. **Fjalë këshillimi** (C). 9, 17 - 12, 8.

A. **Disa mësimë mbi mençurinë dhe marrëzinë.** 9, 17-10, 15.

Autori këtu shton disa grupe maksimash rreth përdorimit të mençur të fjalëve (9, 17,18; 10, 12-14), rreth sjelljes së mençur (10, 2-4, 8-11) dhe rreth mençurisë në përgjithësi si krahasuar me marrëzinë (10, 1,5-7,15).

17. *Më mirë të dëgjosh fjalët e qeta të nje-riut të urtë, sesa klithmat e sundimtarit në këshillin e budallenjve..* Fjalës së qetë të një njeriu të mençur i kushtohet vëmendje më lehtë sesa bisedave të zhurmshme të një gojës së zhurmshme. Kjo fjalë e urtë duket se është shtuar për të sugjeruar se ajo që u tha në vargun 16 nuk është gjithmonë e vërtetë.

10, 1. *Mizat e ngordhura mund të bëjnë që të qelbet gjithë shishja e par-fumit dhe pak marrëzi mund të prishë urtësinë më të madhe.* Nëse një mizë, një nga plagët e Lindjes, përfshihet në parfum dhe vdes, trupi i saj i prishur shkatërroi të gjithë parfumin. Pra, një marrëzi e vogël mund të degradojë shumë mençuri dhe nder. Mund të duket e parëndësishme, por mund të shkatërrojë të gjitha të mirat që ka arritur mençuria. Një njeri mund të bëjë një mëkat, dhe kjo mund të shkatërrojë një jetë të tërë virtyti.

5. *Ja një padrejtësi që kam parë në botë – padrejtësi e shkaktuar nga sundimtarët.* Një nga të këqijat e jetës është gjykimi i gabuar njerëzor, i cili mund të caktojë një budalla në një vend autoriteti dhe të injorojë ata që duhet të sundojnë.

8. *Në qoftë se hap një gropë, do të biesh vetë në të; në qoftë se futesh nëpër një mur, të kafshon gjarpri.* Këto fjalë të urta janë vëzhgime të përgjithshme mbi rreziqet e aktiviteteve të ndryshme, dhe për këtë arsye mbi nevojën për maturi.

11. *Në qoftë se di ta magjep-sësh gjarprin, ç'vlerë ka kjo pasi të ka kafshuar..* Suksesi në jetë vjen duke ditur se kur të ushtrosh aftësi. Nëse një sharm do të funksionojë, duhet të përdoret para se të kafshojë gjarpri, tjetër çfarë dobie ka të dish të sharmosh? “Magjepsësi (i ndezur, zotëria i gjuhës) nuk ka përparësi”.

15. *Vetëm njeriu që është aq i marrë sa nuk mund të gjejë rrugën për në shtëpi, mun-dohet për një gjë të vogël.* Fjalë për fjalë, e lodh atë, domethënë veten e tij. Budallai, megjithëse mund të flasë shumë, mundohet deri në rraskapitje pa realizuar kurrë asgjë. Ai është shumë budalla për të parë mënyrën e qartë për të përmbushur qëllimin e tij. Ky është importi i frazës së fundit, ai nuk di si të shkojë në qytet; ajo që është e qartë për shumicën është e mbuluar me budallain. Kjo e fundit ka paralelen e saj në, “Ai nuk di aq sa të dalë nga shiu”.

B. Disa mësimet mbi sundimin e mbretërve. 10, 16-20.

Pasojat në jetën e një kombi kur drejtohet nga një budalla ilustrohen nga autori. Ndërtesat janë shkatërruar dhe paratë janë shpërdoruar. Megjithatë, një person, nëse është i mençur, nuk do t'i japë mendim ose zë kritikës.

16. *Vendi ka telashe kur mbreti i tij është i ri dhe ndihmësit e tij festojnë tërë natën..* Fëmija është ai që ndikohet nga këshilltarët (nënkuptimi është këshilltarët e paskrupullt), ndërsa djali i fisnikëve (v. 17), njeri i lirë i përkthyer më mirë, është i pjekur dhe i aftë të bëjë mendimin e tij.

18. *Kur njeriu është aq përtac sa nuk rre-gullon çatinë e tij, ajo do të pikojë dhe shtëpia do ta zërë brenda.* Nga shumë përtaci, ndërtesa prishet. Aludimi është për neglizhencën e çështjeve kombëtare nga sundimtarët që hanë në mëngjes (v. 16), domethënë, kalojnë kohën e tyre në përtaci kur duhet të punojnë.

C. Disa mësimet mbi mbikëqyrjen. 11, 1-8.

Meqenëse e ardhmja është gjithmonë e paparashikueshme, madje “skemat më të mira të hedhura të minjve dhe burrave që bëjnë banda [shkojnë shumë larg në humbje]”. Prandaj një njeri duhet të jetë i gatshëm të ndërmarrë rreziqe nëse dëshiron të arrijë ndonjë lloj suksesi. Personi që pret derisa të jetë i sigurt do të presë përgjithmonë.

1. *Investoji paratë e tua në tregti të huaj dhe një ditë do t'i marrësh me kamatë.* Nuk ka ndonjë shpjegim të caktuar për këtë proverb. Tradicionalisht, ajo është parë si një nxitje për liberalizëm ose bamirësi, të cilën duhet të hidhet (ndezur, dërguar) para të tjerëve pa ndonjë realizim të menjëhershëm të fitimit, por që do të kthehet një ditë për të shpërblyer dhënësin e saj (krh. Lk 16, 9). Por mbase vargu do të lexohet, “Hidhni bukën tuaj mbi ujëra (megjithëse e çuditshme mund të duket kjo), vet mund ta gjeni pas shumë ditësh”. Vargu i referohet pasigurisë së kësaj jete, në të cilin edhe një veprim i dukshëm i mençur mund të japë shpërblim.

2. *Vëri investimet e tua në vende të ndryshme – në të vërtetë në shumë vende, – sepse kurrë nuk e di se ç'fat të keq do të kesh në këtë botë.. Këtu është një theksim tjetër mbi pasigurinë e rezultateve të jetës edhe kur përdoret mençuria. Përkthejeni, “Jepni një pjesë shtatë, apo edhe tetë (domethënë, jini të mençur në investimet tuaja); megjithatë ju nuk e dini se çfarë e keqe mund të ndodhë në tokë”.*

3. *Ç'rëndësi ka nga ç'anë duhet të binte pema, ajo do të qëndrojë atje ku ka rënë. Kur retë janë të mbushura plot, bie shi..* Kjo është në zemër të argumentit të autorit dhe duket se është pjesë e vargjeve 4-6. Është një argument kundër mbikëqyrjes së tepërt, në dritën e paparashikueshmërisë së natyrës dhe paaftësisë së njeriut për ta ndryshuar atë.

4. *Në qoftë se pret derisa era dhe moti të bëhen tamam të përshtatshëm, kurrë nuk do të mbjellësh, e as nuk do të korrësh gjë.* Koha ideale për veprim është gjithmonë e pasigurt, por dikush duhet të veprojë diku nëse puna duhet të kryhet. Nëse dikush shqetësohet për stuhitë para se të mbjellë ose korrë, asnjë kulturë nuk do të mbillet ose mblidhet.

D. **Disa mësim për të shijuar jetën.** 11, 9-12,

8. *Shijoje me gëzim çdo ditë që të është dhënë! Pa marrë parasysh sa gjatë do të jetosh, mos harro se i vdekur do të rrih edhe më gjatë. Atje nuk ka gjë që mund të pritët me padurim.* Shfrytëzoni në maksimum ditët rinore, kur kënaqësitë e jetës mund të shijohen, në vend që të prisni deri në pleqëri, kur gjallëria është zhdukur. Megjithatë mënyra e Zotit, jo shturja, duhet të jetë udhëzuesi për kënaqësinë.

9. *Ju të rinj, gëzoheni rininë tuaj! Gëzohuni sa kohë që të jeni ende të rinj! Bëni ç'të doni dhe ndiqni dëshirat e zemrës suaj! Por mbani mend: për çdo gjë që bëni, Perëndia do t'ju kërkojë llogari.* Autori rekomandon kënaqësi inteligjente. Plotësoni dëshirat e zemrës suaj, thotë ai, por mos harroni se Zoti ka disa kërkesa për të jetuar dhe se ai ndëshkon tepërt dhe abuzimin e vullnetit të tij. Ky mendim është vazhduar në vargun 10 me fjalët hiqni pikëllimin dhe largoni të keqen.

12, 1 *Pra, kije parasysh krijuesin tënd sa je ende i ri. Kujtoje atë para se të vijë ditët dhe vitet e mjerueshme, kur do të thuash: «Nuk jam i kënaqur me jetën.»..* Mos harroni Krijuesin tuaj, sepse autori duket se po përmbledh ato që sapo tha.

2. *Atëherë drita e diellit, e hënës dhe e yjeve do të të duket e turbullt dhe retë me shi nuk do të largohen kurrë.* Imazhet në këtë dhe vargjet vijuese kanë çuar në një larmi interpretimesh, por shumica e komentuesve marrin idetë e autorit si një zgjatim të këshillave të autorëve për lexuesit e tij për të shijuar rininë e tyre. Këto vargje ndoshta janë, pra, një alegori mbi prishjen e pleqërisë dhe afrimit të vdekjes. Shifrat e diellit, dritës, hënës, yjeve dhe reve përshkruajnë pleqërinë si një stuhi që mbledh dhe errëson dritën dhe trupat qiellorë, në mënyrë që të mos ketë ngrohtësi ose shkëlqim, domethënë asnjë kënaqësi jeta

3. *Atëherë duart e tua që të mbronin, do të dridhen dhe këmbët e tua, tani të forta, do të dobësohen. Dhëmbët e tu do t'i kesh të paktë për të përtypur ushqimin, dhe sytë e tu do të bëhen tepër të turbullt për të parë qartë..* Këtu autori e krahason trupin e njeriut me një shtëpi. Mbajtësit janë duart dhe krahët, burrat e fortë janë këmbët që bëhen të dobëta, bluarësit janë dhëmbët e

paktë që nuk kanë rënë dhe ato që duken nga dritaret janë sytë që janë errësuar.

4. *Veshët e tu do të bë-hen të shurdhër ndaj zhurmës së rrugës. Mezi do ta dëgjosh mullirin kur bluan ose muzikën që luan dikush. As kënga e zogut nuk do të të zgjojë dot nga gjumi.* Forma e fjalës dyer, në hebraisht, është e dyfishtë, duke sugjeruar pra “dy dyer”, ndoshta duke iu referuar veshëve që janë bërë të shurdhër. Tingulli i bluarjes i referohet përtypjes pa dhëmbë. Pamundësia e një plaku për të fjetur ilustron nga fakti që ai ngrihet në zërin e ‘zogut. Bijat e muzikës janë ndoshta nota muzikore të cilat dëgjohen me vështirësi për shkak të dëgjimit të dëmtuar të burrit.

5. *Do të kesh frikë nga vendet e larta dhe gjatë ecjes do të kesh rreziqe. Flokët e tu do të thinjen; mezi do të mund të zvarri-tesh dhe çdo dëshirë do të jetë zhdukur.*

Dhe një ditë do të shkojmë në vendin tonë të pushimit të fundit, dhe atëherë njerëzit do të vajtojnë në rrugë. Kjo ndoshta është një aludim ndaj gulçimit që vështirëson çdo ngjitime. Burri ka frikë. . . në rrugën e duhur, sepse ai nuk mund t’u besojë këmbëve të tij të dobëta kur duhet të kalojë nëpër rrugët e ngushta dhe të mbushura me njerëz. Pema e bajames është mbase një pamje e flokëve gri. Megjithëse lulet e bajames janë në të vërtetë rozë, kur shihen nga një largësi një pemë në lulëzim të plotë ka një pamje të bardhë me dëborë. Karkaleci do të jetë një barrë e përkthyer më mirë, do të zvarritet së bashku, një imazh i plakut të magjepsur i cili mezi mund të lëvizë gjymtyrët e tij të ngurtë dhe të përkulet prapa. Shprehja dëshira do të dështojë është fjalë për fjalë, kokrra e kuqe do të dështojë; kjo kokrra të kuqe ishte një afrodisiak i cili stimulonte oreksin seksual ose fizik.

6. *Zinxhiri i argjendtë do të këputet, dhe kandili i artë do të bjerë në tokë dhe do të thyhet; litari pranë pusit do të shkëputet, dhe shtamba do të copëtohet.* Shifra përfaqëson një llambë të shtrenjtë prej ari dhe argjendi të varur në tavan. Zinxhiri i tij është këputur në mënyrë që të bjerë përtokë. Vaji derdhet nga tasi i thyer dhe drita është zhdukur. Drita është simboli i jetës. Shtamba dhe rrota vazhdojnë të njëjtën ide, por nga simbolika e tërheqjes së ujit. Shtamba është thyer dhe kështu nuk mund të përmbajë më ujë, domethënë jetë; rrota është thyer, kështu që uji nuk mund të tërhiqet më.

7. *Trupat tanë do t’i kthehen përsëri pluhurit të tokës, kurse fryma e jetës do të kthehet te Pe-rëndia që na e dha.* Këtu skicohet me lehtësim të theksuar është mendimi i zakonshëm i asaj që ndodh pas vdekjes, trupi kthehet në atë nga i cili është krijuar (krh. 3,20; Zan. 2, 7); dhe fryma, domethënë frymëmarrja e jetës, kthehet në burimin e saj (krh. Zan. 2, 7; Jobi 34, 14,15; Ps 104, 29). Njeriu pushon së ekzistuari si njeri.

IX. **Epilog** 12, 9-14.

A. **Qëllimi i Predikuesit.** 12, 9-10. Qëllimi i mençurisë së tij, thotë autori, ka qenë që t’ua komunikojë të tjerëve. Ai është përpjekur ta bëjë këtë në mënyrë efektive dhe të sinqertë.

10. *Filozofi kërkoi të gjente fjalë ngushëlluese dhe fjalët që shkroi ishin të ndershme.* Autori u përpoq ta bënte mësimin e tij interesant në mënyrë që të

merрте vëmendjen e dëgjuesve të tij, por ai kurrë nuk sakrifikoi sinqeritet ose të vërtetë për të mbajtur audiencën e tij.

B. **Një lavdërim i mësimeve të tij.** 12, 11-12.

Duke pretenduar se i ka marrë mësime të tij me anë të zbulësës së drejtpërdrejtë nga Zoti, autori thotë se dëgjuesit e tij nuk kanë nevojë të shkojnë diku tjetër për të gjetur të vërtetën.

11. *Thëniet e të urtëve janë si thuprat që përdorin barinj të drejtuar delet dhe fjalët e urta të mbledhura janë aq të qëndrueshme sa edhe gozhdat e ngulura me forcë. Perëndia, i vetmi bari për ne të gjithë, na i ka dhënë ato.* Këto mësime janë të vërteta për të cilat dikush mund të vendos jetën e tij të sigurt. Mjeshttrat e kuvendeve. Shkollat e njerëzve të mençur. Me fjalët e një bariu, autori duket se tregon jo ndonjë mësues, të tillë si Solomoni, por më tepër Zotin, i cili shpesh quhet me një titull të tillë (krh. Ps 23, 1). Ai nënkupton, pra, se mësime të tij janë të dhëna nga Perëndia.

12. *O biri im, ka edhe gjëra të tjera, për të cilat duhet të kesh kujdes. Nuk ka fund në të shkruar e librave dhe studimi i tepërt do të të rraskapitë.* Duke folur me lexuesin e përgjithshëm si djali im, autori paralajmëron kundër leximit dhe studimit të padobishëm. Lexuesi duhet të përqendrohet në mësime të autorit, sepse ato janë të frymëzuara hyjnisht.

C. **Përfundimi i çështjes.** 12, 13-14.

Marrja në konsideratë e gjithçkaje – përvojat dhe trazirat mendore përmes të cilave autori ka kaluar – e mira më e lartë në jetë është një nderim i duhur i Zotit në të gjithë jetën.

13. *Pas të gjitha këtyre, mbetet vetëm një gjë për të thënë: ki respekt për Perëndinë, dhe dëgjoji urdhërimet e tij, sepse për këtë u krijua njeriu.* Themeli i jetës është frika ndaj Zotit, domethënë nderimi ndaj tij, një njohje e duhur se kush është ai dhe çfarë kërkon nga njerëzit në jetën e përditshme (krh. Fu 15,33; Isa 11, 3).

14. *Perëndia do të gjykojë gjithçka që do të bëjmë, qoftë e mirë, qoftë e keqe, madje edhe për gjërat e bëra në fshehtësi.* Puna e njeriut dhe gjëja e tij e fshehtë, domethënë mendimet e tij, do të gjykohen nga Zoti. Qëndrimi i zemrës është i rëndësishëm në sytë e Zotit, si dhe veprimet publike të dikujt.

Në të vërtetë autori nuk thotë asgjë më shumë në këto vargje të fundit sesa ka thënë gjatë gjithë librit – shijojeni jetën ndërsa mundeni. Kjo mund të arrihet vetëm duke pasur frikë nga Zoti; sepse Zoti është në kontroll dhe nga ai mund të pritët që të shpërblejë drejtësinë dhe të ndëshkojë të keqen.

Autori i Kuvënarit shpesh është quajtur pesimist, por kjo nuk është domosdoshmërisht kështu. Ai dëshironte të dinte më shumë nga përgjigjet ndaj enigmave të jetës se sa kishte mësuar deri më tani, por Zoti me providencën e Tij nuk zgjodhi t'i zbulonte ato. Megjithatë autori kishte zbuluar se jeta përveç Zotit është e kotë. Një njeri arrin në 'jetën e mirë' duke nderuar Zotin. Që "e mira më e lartë" e këtij autori ishte kryesisht lumturia fizike nuk duhet ta turbullojë çështjen. Ai jetoi në rrafshin e fizikes dhe ndjeshmërisë; ai nuk i dinte gjërat më të larta. Por ai kurrë nuk hoqi dorë nga besimi i tij në Zot.

Predikuesi mësoi të jetojë me paradokset e jetës, pasi zbuloi, ashtu si bëri punën, që jeta nuk do të presë zgjidhjen e të gjitha problemeve të saj.